

Серія: Історія. – 2018.- Вип. 26.

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

ISSN 2411-2143

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 8414 від 06.02.2004 р.*

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

СЕРІЯ:

ІСТОРІЯ

ВИПУСК XXVI

**ВІННИЦЯ
2018**

Наукові записки ВДПУ ім. М.М. Коцюбинського

УДК 9
ББК 63.3(0)
Н-34

Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. Вип. 26. Збірник наукових праць / За заг. ред. проф. О.А. Мельничука. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – 354 с.

Збірник включений до переліку наукових фахових видань, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з історичних наук (Наказ МОН України №528 від 12.05.2015 р.)

Видання включено до міжнародної наукометричної бази INDEX COPERNICUS

Статті збірника прирівнюються до публікацій у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз відповідно до вимог наказу МОН України від 17.10.2012 р. № 1112 (зі змінами, внесеними наказом МОН України від 03.12.2012 р. №1380)

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №10 від 28 лютого 2018 р.).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

- О.А. Мельничук** – доктор історичних наук, професор (головний редактор);
Ю.А. Зінько – кандидат історичних наук, доцент (заступник головного редактора);
А.В. Войнаровський – кандидат історичних наук, доцент (відповідальний секретар);
С.Д. Гальчак – доктор історичних наук, професор;
В.М. Даниленко – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України;
О.А. Коляструк – доктор історичних наук, професор;
П.М. Кравченко – кандидат історичних наук, доцент;
О.І. Криворучко – кандидат історичних наук, доцент;
Казімеж Латак – доктор габілітований, професор (Польща);
Г.Г. Лазько – доктор історичних наук, професор (Білорусь);
Лех Мруз – доктор габілітований, професор (Польща);
Ю.І. Поп – доктор історичних наук, професор;
О.П. Реєнт – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України;
І.М. Романюк – доктор історичних наук, професор;
Ю.С. Степанчук – кандидат історичних наук, доцент.

Адреса редакційної колегії:

21001, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корп. 3, кім. 323. тел. (0432) 26-71-33.
e-mail: naukzapvdpu@meta.ua; <http://www.naukzapvdpu.esy.es>

Відповідальні за випуск: О.А. Мельничук, А.В. Войнаровський.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

- Н.М. Чорна** – доктор історичних наук, професор;
К.І. Левчук – доктор історичних наук, професор;
Г.М. Стародубець – доктор історичних наук, професор.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Сергій Лапшин, Олександр Конотопенко Реформування державного управління України-Гетьманщини в 1734-1750 рр.	13
Оксана Альошина Організаційні засади та культурно-освітня діяльність Луцького православного братства у другій половині XIX ст. – початку XX ст.	17
Ярослав Цецик Роль чорносотенців у загостренні міжетнічних та міжконфесійних взаємовідносин на Волині у 1906 – 1916 рр.	22
Юрій Поліщук Мирон Кордуба та Археографічна комісія НТШ: співпраця на початку XX ст.	27
Анатолій Завальнюк Духовні твори М.Д. Леонтовича	34
Наталія Мисак «А все таки Криворівня надить»: Карпати і Прикарпаття в житті Михайла Коцюбинського	40
Наталія Кузьмінець Утвердження монополії більшовицької партії на владу в Україні на початку 1920-х рр.	48
Ольга Коляструк Українська інтелігенція 1920-х рр.: (не)банальність потреб і проблема вибору	54
Максим Мельничук, Таїсія Томляк Українське товариство Червоного Хреста: медико-санітарна діяльність і соціальна допомога населенню УСРР у 1921-1929 рр.	58
Руслан Прилипко, Надія Марценюк Соціальне обслуговування особливого контингенту собезу в УСРР у 20-х рр. XX ст.	64
Святослав Даниленко Зотов В. О. : теоретик і практик системи сільськогосподарського податку в УСРР (1923 – 1929 рр.).....	71
Захар Вітенко Діяльність профспілок України в кампаніях міжнародної революційної солідарності у 1920-х на початку 1930-х рр. XX. ст.	80
Володимир Петренко Система державних позик у фіскальній політиці більшовицької влади в Україні (1927-1932 рр.).	86

Ольга Силка

Діяльність органів влади з подолання дитячої бездоглядності та безпритульності в Україні на завершальному етапі війни (1943-1945 рр..) 91

Тетяна Мельничук, Людмила Романець

Забезпечення трудової дисципліни вчительства загальноосвітніх шкіл України повоєнного періоду (1945 – середини 1950-х рр..) 97

Богдан Романюк

Трудодень в системі оплати праці колгоспників України другої половини 1940-х – початку 1950-х рр. 103

Олександр Коляструк

Верховна Рада України 1990-1994 рр.: перший досвід законотворчості та державотворення 108

Максим Клімов

Реалізація Канадським агентством міжнародного розвитку проектів технічної допомоги сільському господарству України через заснування дорадчих служб у 1991-2011 рр. 114

Ірина Мякінченко

Тенденції релігійної мережі України (2014–2016 рр.) 119

Галина Боднар

Найбільша подія цієї революції – люди: Євромайдан як точка відліку волонтерського руху в Україні 125

Ольга Мельничук, Наталія Чернишук

Забезпечення освітньої діяльності в умовах проведення антитерористичної операції на сході України 132

ІСТОРІЯ ПОДІЛЛЯ

Світлана Іскра, Олена Верещагіна-Білявська

Освітня діяльність Римо-католицької Церкви на Поділлі в умовах опору російському царизму у XIX – на початку XX ст. 139

Ольга Зубко

«Подольнин-увпіст» – Микола Олексійович Тимченко (1882-1956(?)) 146

Сергій Гальчак

Валентин Отамановський – видатний краєзнавець Поділля 153

Олена Стадник

Вибори до Рад як чинник радянізації подільського селянства у 20-х рр. XX ст. 159

Павло Кравченко

Керівний склад політвідділів МТС у Вінницькій області 168

Валерій Кононенко

Міжетнічні відносини українців та євреїв Поділля в умовах Голокосту 173

Олег Мельничук

Знищення душевнохворих 4-ї радянської психіатричної лікарні м. Вінниці в роки нацистської окупації (1941-1944 рр.) 179

Юлія Москвічова

Діяльність громадських організацій і творчих спілок Вінниччини періоду незалежності України 191

ЕТНОЛОГІЯ

Лариса Божко

Етнологічна спадщина подільських науковців у 20 – 30-х роках ХХ ст..... 197

Валентина Гребеньова

Прізвищевий масив Юзвинської волості Вінницького повіту (на матеріалах Державного архіву Хмельницької області) 203

Наталка Жмуд

Локальна самоідентичність вінничан як складова культурного ландшафту міста: порівняльний аналіз польових матеріалів 2008-2009 рр. та 2017 р. 208

Максим Пилипак

Локальні особливості весільної обрядовості українців Республіки Башкортостан (на прикладі Альшеївського та Аургазинського районів)..... 213

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Вячеслав Ціватий

Історична спадщина і зовнішньополітична діяльність Франческо Гвіччардіні (1483-1540): до витоків італійської моделі дипломатії раннього Модерного часу 218

Анатолій Савчук

Передумови Селянської реформи 1861 р. в Росії через призму діяльності секретних комітетів 225

Ірина Шатковська, Олександр Михайлишен

Історичні шляхи становлення російської музичної педагогіки (на прикладі творчої діяльності М.І. Глінки) 231

Ірина Швець

Творчість П.О. Флоренського в контексті релігійно-філософської проблематики ХІХ – початку ХХ ст. 236

Наталя Мозгальова, Ірина Барановська, Наталя Ліва

Європейський архетип сакрального в контексті історичного конфлікту віри та знання 240

Володимир Очеретяний, Інна Ніколіна

Міжнародно-інформаційна діяльність дипломатичної місії УНР у Празі 1919-1920 рр. 246

CONTENTS

HISTORY OF UKRAINE

Sergij Lapshyn, Oleksandr Konotopenko Reformation of the state government of Ukraine-Hutmanschini in 1734-1750.....	13
Oksana Alioshyna Organizational fundamentals and cultural and educational activities of the Lutsk orthodox fraternity in the second half of the XIX – early XX centuries	17
Yaroslav Tsetsyk The role of the Black Hundreds in exacerbating interethnic and interconfessional relationships in Volhynia in 1906-1916	22
Yurii Polischuk Myron Korduba and the Archeographic Commission of the NTSh: cooperation in the early XX-th century	27
Anatoly Zavalniuc Spiritual works of M.D. Leontovich	34
Nataliia Mysak "And yet Kryvorivnia attracts": The Carpathians and Subcarpathia in Mykhailo Kotsiubynsky's life	40
Natalia Kuzminets Approval of the monopoly of the Bolshevik Party to power in Ukraine in the early 1920's	48
Olha Koliastruk Ukrainian intelligentsia 1920's: un(commonness) of needs and problem of choice	54
Maksym Melnychuk, Taisia Tomljak Ukrainian Society of the Red Cross: medical and sanitary activities and social assistance to the population of the Ukrainian SSR in 1921-1929	58
Ruslan Prylypko, Nadia Martsenyuk Social services for special contingent department of social security in the Ukrainian SSR in the 1920s. XX century	64
Sviatoslav Danylenko Zotov V. O.: Theorist and practician of the agricultural tax system in the Ukrainian SSR (1923 - 1929).....	71
Zahar Vitenko Activity of trade unions of Ukraine in campaigns of international revolutionary solidarity	80
Volodymyr Petrenko System of state loans in the fiscal policy of bolshevist power in Ukraine (1927-1932)	86

<i>Olga Sylka</i>	
Activity of the authorities on overcoming child abandonment in Ukraine at the final stage of the war (1943-1945)	91
<i>Tetyana Melnychuk, Lyudmyla Romanets</i>	
The provision of labor discipline of secondary school teachers on the post-war period (1945 - the middle of 1950's)	97
<i>Bogdan Romanyuk</i>	
Work day in the system of labor remuneration of collective farmers in Ukraine in the second half of the 1940s - early 1950's.	103
<i>Oleksandr Koliastruk</i>	
The Verkhovna Rada of Ukraine 1990-1994: the first experience of legislating and state-building	108
<i>Maxim Klimov</i>	
Implementation of the Canadian International Development Agency through the establishment of advisory services in 1991-2011	114
<i>Iryna Myakinchenko</i>	
Tendency of religious network of Ukraine (2014–2016)	119
<i>Halyna Bodnar</i>	
People are the Most Important Phenomenon of this Revolution: Euromaidan as the Starting Point of Volunteer Movement in Ukraine	125
<i>Olga Melnychuk, Natalia Chernyshchuk</i>	
Providing educational activities in the context of anti-terrorist operations in eastern Ukraine	132

HISTORY OF PODILLIA

<i>Svitlana Iskra , Olena Vereshchahina-Biliavska</i>	
Educational activity of Rome-Catholic church in Podillia in conditions of resistance against Russian tsarism in XIX and the beginning of the XX century.....	139
<i>Olga Zubko</i>	
«Podolyanin-uvpist» – Nikolai Alekseevich Timchenko (1882-1956 (?))	146
<i>Serhii Galchak</i>	
The Valentyn Otamanovsky – famous ethnographer of Podillya	153
<i>Elena Stadnyk</i>	
Elections to the Soviets as a factor of Sovietization on the Podolsk peasantry in the 20-ies of the XX century	159
<i>Pavlo Kravchenko</i>	
The leadership of MTS policy offices in Vinnytsia region	168
<i>Valerii Kononenko</i>	
Interethnic relations between the Ukrainians and Jews of Podillya under the conditions of the Holocaust	173

Oleh Melnychuk

Destruction of the mentally ill in the 4th Soviet psychiatric hospital in Vinnytsia during the Nazi occupation (1941-1944) 179

Yuliia Moskvichova

Activity of the Vinnytsia region's public organizations and creativity unions during the period of Ukraine's independence 191

ETHNOLOGY

Larysa Bozhko

Ethnological heritage of Podillya scholars in the 20's and 30's of the twentieth century 197

Valentyna Hrebenova

The abundance of surnames of Yuzvynska Volost in Vinnytsia District (based on the materials of the State Archives of Khmelnytskyi Region) 203

Natalka Zhmud

Local self-identity of Vinnytsia citizens as a part of a cultural landscape of the city: Comparative analysis of field materials 2008-2009 and 2017 208

Maksym Pylypak

Local features of the wedding ceremony of Ukrainians Republic of Bashkortostan (on the example of Alseyevsky and Aurgazin districts) 213

WORLD HISTORY

Viacheslav Tsivatyi

Historical Heritage and Foreign Policy Activities Francesco Guicciardini (1483-1540): to the Origins of the Italian Model of Diplomacy of the Early Time of Modern Period 218

Anatoliy Savchuk

Preconditions of the Emancipation Reform of 1861 in the prism of activity of Secret Committee 225

Irina Shatkovska, Aleksandr Myhajlyshen

The Historical ways of becoming Russian musical pedagogy (on the example of the creative activity of M.I. Glinka) 231

Irina Shvets

P.A. Florensky's works in the context of the religious philosophical problems of the XIX— the beginning of XX century 236

Natalya Mozgal`ova, Iryna Baranovs`ka, Natalya Liva

European archetype of the sacred in the context of historic conflict of faith and knowledge 240

Volodymyr Ocheretianii, Inna Nikolina

International information activities of the diplomatic mission of the UNR in Prague, 1919-1920 246

Володимир Очеретяний

Вінницький навчально-науковий інститут економіки,
Тернопільського національного економічного університету,
кандидат історичних наук, доцент (Україна)

Інна Ніколіна

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
кандидат історичних наук, доцент (Україна)

Міжнародно-інформаційна діяльність дипломатичної місії УНР у Празі 1919-1920 рр.

Анотація. У пропонованій статті досліджується міжнародно-інформаційна, пропагандистська та видавнича діяльність Української надзвичайної дипломатичної місії УНР у Чехословаччині протягом 1919-1920 років. У публікації значна увага приділяється вивченню широкої інформаційної та видавничої роботи дипломатичної місії у Празі, як засобу привернення уваги європейських політиків та народів до долі України, її законних державних прав і геополітичних інтересів. Пропонована стаття є першою спробою узагальнюючого підходу до вивчення історії інформаційної роботи Української надзвичайної дипломатичної місії у ЧСР.

Ключові слова: міжнародно-інформаційна діяльність, пропаганда, інформаційний вплив, інформування, преса, часопис, інформаційний відділ.

Вагомість інформаційної діяльності як засобу привернення уваги європейських політиків та народів до долі України, її законних державних прав і геополітичних інтересів, виявляється актуальною і в наш час, зважаючи на російську агресію на сході України. Однак, більш актуальною вона була в добу визвольних змагань 1917-1923 рр. Щоб домогтися визнання України на європейському та світовому рівні в період Директорії УНР, необхідно було ознайомити її громадськість із «українським питанням», оскільки світова спільнота майже нічого не знала про Україну й українців. Змінити становище могла лише наполеглива інформаційна робота для поширення навіть елементарних відомостей про Україну, народ, що її населяє, історію, політику та культурні традиції. Водночас українська дипломатія гостро відчувала інформаційний вакуум стосовно європейських справ, на підставі якої вона мала діяти, приймаючи адекватні рішення.

Мета нашої статті: проаналізувати масив публікацій, що стосувався міжнародно-інформаційної та видавничої діяльності Української надзвичайної дипломатичної місії (далі – УНДМ) у ЧСР впродовж 1919-1920 рр.

Найявний масив публікацій про інформаційну та видавничу діяльність пропагандистського характеру УНДМ у ЧСР протягом 1919-1920 рр. майже відсутній у вітчизняній історичній науці. Наукові праці сучасних українських науковців торкаються, насамперед, вивчення зовнішньополітичних зусиль певних форм національної державності [1]. Окремі аспекти проблеми розглядаються у низці наукових й науково-популярних праць з історії української дипломатії та державного будівництва в Україні [2; 3].

Розглянемо конкретні напрямки міжнародно-інформаційної діяльності УНДМ у Празі. Вважаємо, що провідним спрямуванням її роботи були безпосередні контакти з зарубіжними засобами масової інформації. Саме через них можна було на пряму ознайомлювати політичні й громадські кола іноземних держав з подіями, що відбувалися в Україні, та її зовнішньополітичним курсом. Таким чином дипломатична місія, забезпечена коштами на відповідні витрати, цілеспрямовано організувала акції інформаційного впливу за кордоном. Так, про питому вагу інформаційної діяльності в роботі дипломатичних місій України свідчить, зокрема, і частка фінансових витрат на неї. Дипломатична місія в ЧСР за період з 14 січня по 14 вересня 1919 рр. виділила на пресову роботу 200 тис. гривень з 1.3 млн. грн. загальних витрат [1, с. 16].

Інформаційна діяльність українських дипломатичних представництв за кордоном регулювалася нормами статуту Міністерства преси і пропаганди Директорії УНР. «На закордонні пресово-кореспонденційні агентства накладається обов'язок обороняти перед політичним і публіцистичним світом закордону інтереси Української народної республіки, інформувати правительства Європи і заокеанських держав про національно-державні прагнення українського народу та утворити духовний зв'язок і інформаційне єднання між державами Європи та Україною» [4, арк. 23-24].

До їх компетенції за статутом міністерства належать: а) видання газет, брошур, пресові звітлення, книжки, мапи, журнали і другі форми публіцистичної та літературної продукції для

оборони інтересів і правильного освітлення національно-державницьких прямих українського народу. б) інформувати закордон про події державно-політичного життя країни, та навпаки України про життя других держав і народів при помочи преси, телеграм, живого слова й інших форм інформації. в) входити в зв'язок з дипломатичними, партійно-політичними, журналістськими науковими і артистичними кругами європейських і заморських народів та визискують їх симпатії для Української Народної Республіки [4, арк. 24].

У 1919 р. дипломатична місія у Празі широко інформувала громадськість ЧСР про українську політичну платформу, а також про її історичні й культурні підвалини. Спеціально з цією метою був заснований Український громадський клуб, про діяльність якого повідомлялося в одному з листів до МЗС: «Дня 19 серпня 1919 р. в м. Прага (Чехословаччина) українськими громадянами при участі членів Дипломатичної і Військово-Санітарної місії заложено Український Громадський Клуб (завданням полягало – інформувати національну працю насамперед в справі тісного духовного Українсько-Чеського об'єднання)» [5, арк. 5].

Інформаційні підрозділи дипломатичних місій УНР називалися інформаційними відділами чи частинами, або ж пресовими бюро і працювали під керівництвом першого секретаря (чи секретаря) представництва. Празький інформаційний відділ УНДМ відносився до пресово-кореспонденційного агентства II розряду.

Інформаційна діяльність УНДМ розпочалася ще до приїзду в Прагу, на початку 1919 р. у містечку Станіслав один з членів місії оприлюднив інформацію про від'їзд з України дипломатичної місії в ЧСР.

Інформаційний відділ УНДМ же розпочав свою роботу з прибуттям до Праги В. Короліва-Старого та В. Виговського. Вони 31 січня 1919 р. відвідали чеську урядову друкарню «Тисковий канцелярж» та деяких місцевих журналістів. Результатом цих зустрічей було опублікування 2 лютого в одній із популярних празьких газет Венков інтерв'ю дипломатів УНДМ, про її завдання й ближчі точки можливих політично-економічно-культурних взаємин межі Україною та Чехо-Словацькою республікою [6, арк. 3]. Також при активній допомозі чеського публіциста Я. Нечаса соціалістичний часопис «Чеське Слово» видав інформаційний матеріал про Україну [6, арк. 4]. Коли ж до Праги прибув голова УНДМ М. Славинський та інші члени місії, було розроблено план діяльності інформаційного відділу та визначено терміни виконання запланованих заходів відповідальних працівників. Головою цього відділу було призначено В. Корольова, заступником – журналіста І. Бочковського, а членом-співробітником – Н. Ковалевську [6, арк. 3]. На громадських засадах співпрацював з цим відділом професор С. Смаль-Стоцький.

Інформаційний відділ УНДМ працював у двох напрямках: «шукаючи шляхів до нав'язання ближчих знайомств з представниками місцевої преси (незалежно від напрямку діяльності), й почав підготовку до видання книжок пропагандистського характеру в чеській мові по питаннях української політики [6, арк. 3].

Дипломатична місія в Празі помітну увагу приділяла і видавничій діяльності, започаткувавши випуск серії друкованих видань на політичні теми під назвою: «Poznejte Ukrajinu» (Пізнайте Україну) [6, арк. 6].

Так, 27 лютого була випущена перша брошура із цієї серії професора С. Дністрянського «Українці – Чехам». У передмові до видання вказувалася мета: «Головнішим завданням видавництва «Познайте Україну» буде вияснення річевих і психологічних основ до чесько-українського зближення, яке передбачає географічне положення держав Чехословацької та Української ... Географічне сусідство, а також політичні інтереси примушують до того, щоби післявоєнні взаємини чесько-українські було вибудовано на цілком нових й насамперед чисто реальних підвалинах...» [3, с. 46].

Дана праця С. Дністрянського була присвячена проблемам визнання українського народу. У ній заслуговують на окрему увагу заключні слова автора: «Як вільний і самостійний народ, ми всемірно прагнемо допомогти здійсненню фактичного слов'янського побратимства. Хочемо вірити, що тепер з шляху цієї ідеї буде усунено всякі непорозуміння межі нами та іншими слов'янськими державами» [6, арк. 6-7].

Протягом 1919 р. УНДМ у Празі випустила близько 12 брошур із цієї серії. С. Смаль-Стоцького «Львів серце Західної України» [6, арк. 7], Я. Нечаса «Uprimme slovo o Stycich cesko-ukrajinskych» (Щира мова про чесько-українські відносини) [6, арк. 8], І. Бочковського «Z dejin Ukrajiny a ukrajniskoho otkozeni» (3 історії України та українського відродження) [6, арк. 8], І. Кордуби «Bukovina» («Буковина») та О. Годзави «Uherska Ukrajina» («Угорська Україна»), Д. Дорошенка «Міжнародна орієнтація Українців за часи війни та революції», М. Грушевського «Ukrajina a Rusko» «Україна і Росія» [6, арк. 10], «Ukrajina i Ukrajinci» (Україна і українці) І. Бочковського [6, арк. 11].

Таким чином діяльність УНДМ щодо сприяння публікування серії книг (понад 40 брошур) «Пізнайте Україну» була направлена на широке інформування дипломатичних служб європейських країн про історію та громадсько-політичне, культурне життя України.

Голова УНДМ М. Славинський був одним із ініціаторів заснування часопису «Народ», який видавався з вересня 1919 р. по липень 1920 р. [1, с. 17].

Громадські діячі з України М. Грушевський, Д. Дорошенко, письменники В. Королів (Старий), І. Бочковський, Є. Виговський, а також відомі на той час чеські літератори Я. Нечас, П. Кржичка, Ф. Тихий заснували в Празі Українське кооперативне товариство «Всесвіт». Основною метою діяльності якого було проведення широкої інформаційно-пропагандистської та культурно-освітньої роботи, шляхом видання відповідної української літератури для потреб українців, що перебували під владою Угорщини [7, арк. 22]. Зауважимо, що на потреби товариства уряд УНР за клопотання М. Славинського виділив кошти у сумі 500 тисяч чеських крон [5, арк. 21].

Крім серії «Пізнайте Україну» за активного сприяння М. Славинського як Голови УНДМ в Празі видавництва «Час» і «Всесвіт» публікували твори українських поетів, праці науковців європейськими мовами [6, арк. 11].

Крім того, інформаційний відділ місії впорядкував та підготував до друку збірку статей під назвою «Культура України», яка ознайомлювала зарубіжні політичні кола та громадськість з культурним і духовним розвитком, історією та цивілізаційними досягненнями українського народу, а також слугувала інформаційною підтримкою українців в діаспорі [6, арк. 9].

Усі видання працівників УНДМ знайомили світову громадськість з етнічними, історично-культурними особливостями України та прагненням українців домогтися міжнародного визнання власної незалежної держави.

Одним із засобів пропаганди «українського питання» була й організація просвітницьких виступів з доповідями про Україну в Карловому університеті Праги. До цієї діяльності запрошувались відомі діячі науки й культури ЧСР, зокрема, директор бібліотеки Національного чеського музею С. Квагашля, поети Ф. Тихий і П. Кржичка, професори Празького університету Я. Бідло і З. Неєдлі, Я. Нечас та інші. «Все це люде, – зазначалося в одному із повідомлень празької місії УНР, – яких можна відтепер вважати за дійсних «українофілів» в кращому розумінні цього слова, які доводять своє українофільство фактичною працею шляхом живого й друкованого слова на полі ознайомлення чехів з скарбами української культури й з інтересами української політики [6, арк. 12].

За підтримки УНДМ були організовані концерти української Капели у Празі, та інших містах Чехії і Моравії. Усі 17 виступів «... були не тільки безустанним і незмінним тріумфом української пісні, але й викликали й політичну газетну кампанію.» [6, арк. 14].

Отже, різнопланова діяльність інформаційного відділу УНДМ у Празі вплинула на те, що західні політичні кола почали більш реально підходити до факту існування України як цивілізованої держави і налагоджувати з нею політичні, культурні та економічні відносини.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1 Будков Д. В. Організація зовнішньополітичного інформування за доби Директорії Української Народної Республіки // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Київ, 1993. Вип. 4. С. 12–20.

2 Будков Д. В. З історії міжнародно-інформаційної діяльності Державного центру УНР в екзилі // Вісник Київського інституту «Слов'янський університет». Серія «Історія». 2000. Вип. 7. С. 10–19.

3 Віднянський С.В. Політика чехословацького уряду, щодо української еміграції в міжвоєнний період. // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. К., 1993. Вип. 3. С. 36–56.

4 ЦДАВО України. (Центральний державний архів вищих органів влади і управління України). Ф. 3696. Оп. 1. Спр. 7. 50 арк.

5 ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 203. 51 арк.

6 ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 576. 42 арк.

7 ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 271. 73 арк.

Владимир Очеретяный

Винницкий учебно-научный институт экономики,
Тернопольского национального экономического университета,
кандидат исторических наук, доцент (Украина)

Инна Николина

Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского,
кандидат исторических наук, доцент (Украина)

**Международно-информационная деятельность дипломатической миссии УНР в Праге
1919-1920 гг.**

Аннотация. В предлагаемой статье исследуется международно-информационная, пропагандистская и издательская деятельность Украинской чрезвычайной дипломатической миссии УНР в Чехословакии в период 1919-1920 годов. В публикации, значительное внимание уделяется изучению широкой информационной и издательской работы дипломатической миссии в Праге, как средства привлечения внимания европейских политиков и народов к судьбе Украины, ее законных государственных прав и геополитических интересов. Предлагаемая статья является первой попыткой обобщающего подхода к изучению истории информационной работы Украинской чрезвычайной дипломатической миссии в ЧСР.

Ключевые слова: международно-информационная деятельность, пропаганда, информационное воздействие, информирование, пресса, журнал, информационный отдел.

ABSTRACT

Volodymyr Ocheretianii

Vinnitsia Institute of Economics, Ternopil national economic University,
PhD (History), Associate Professor (Ukraine)

Inna Nikolina

Vinnitsa state pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynsky,
PhD (History), Associate Professor (Ukraine)

International information activities of the diplomatic mission of the UNR in Prague, 1919-1920.

The offered article shows the deployment of international information, advocacy and publishing activities of the Ukrainian extraordinary diplomatic mission of the UNR in Czechoslovakia during 1919-1920; the first national and departmental normative legal documents defining the focus international outreach and specific objectives the activities of Ukrainian diplomatic missions in this field.

In the publication, considerable attention is paid to studying a broad information and publishing work of the diplomatic mission in Prague, as a means of attracting the attention of European politicians and peoples to the fate of Ukraine and its legitimate rights of the state and geopolitical interests; investigated major publications in Czech and Ukrainian publications of an educational character, which define the direction and objectives for the dissemination abroad of information about the history and civilizational achievements of the Ukrainian people, its current status, the revival of national statehood, the aspirations of Ukraine in the international arena. Describes the main basics of foreign propaganda, organizational structure and functions of the staff of the information Department of the diplomatic mission of the UNR in Czechoslovakia, the promotion of public organizations and the Ukrainian Diaspora in the international informational work of Ukrainian diplomats. In the publication describes providing information and cultural assistance to Ukrainians in the Diaspora and in the ethnic territories occupied by foreign countries. Explored the forms and methods of international outreach, the objective difficulties in the way of spreading abroad truthful information about the Ukrainian state.

The present article is the first attempt of a generalizing approach to the study of the history information of the Ukrainian extraordinary diplomatic mission to the Czechoslovak Republic.

Key words: international information activities, propaganda, influence, information, press, journal, information Department.

REFERENCES:

1 Budkov D. V. Orghanizacija zovnishnjopolitychnogho informuvannja za doby Dyrektoriji Ukrajinskoji Narodnoji Respubliky // Mizhnarodni zv'jazky Ukrajinu: naukovi poshuky i znakhidky. Kyjiv, 1993. Vyp. 4. S. 12–20.

2 Budkov D. V. Z istoriji mizhnarodno-informacijnoji dijajlnosti Derzhavnogho centru UNR v ekzyli // Visnyk Kyjivskogho instytutu "Slov'janskyj universytet". Serija "Istorija". 2000. Vyp. 7. S. 10 – 19.

3 Vidnjanskyj S.V. Polityka chekhoslovackogho urjadu, shhodo ukrajinskoji emigraciji v mizhvojenyj period. // Mizhnarodni zv'jazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidky. K., 1993. Vyp. 3. S. 36–56.

4 CDAVO Ukrainy. F. 3696. Op. 1. Spr. 7. 50 ark.

5 CDAVO Ukrainy. F. 3696. Op. 2. Spr. 203. 51 ark.

6 CDAVO Ukrainy. F. 3696. Op. 2. Spr. 576. 42 ark.

7 CDAVO Ukrainy. F. 3696. Op. 2. Spr. 271. 73 ark.

Статтю подано до редколегії 4.02.2018 р.

УДК 94(47+57)

Анастасія Покляцька

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
аспірантка (Україна)

Загальна характеристика розвитку сатиричної періодики СРСР 1920-30-х рр.

Анотація. У статті досліджується процес формування та розвитку журнальної сатиричної періодики СРСР 1920-1930-х рр., аналізуються загальні тенденції функціонування сатиричних видань, їх відмінність від радянської преси в цілому. У статті наголошується, що хоча завданням сатиричної періодики було викриття недоліків радянської системи, проте в переважній більшості, журнали стають офіційними трансляторами ідей більшовиків.

Ключові слова: сатирична періодика, радянська преса, пропаганда, ідеологія, «Крокодил», «Правда», «худкор», «робкор».

1920-ті рр. стали періодом виникнення та небувалого розквіту радянської сатиричної періодики, яка стала важливим елементом становлення партійно-радянської преси. Радянські періодичні видання були трансляторами ідей партійної влади, сприяли формуванню громадської думки щодо політичного курсу більшовиків. Особливість сатиричних журналів полягала в їх блискавичному реагуванні на події, яскравості та наочності образів, зрозумілих для читачів, а також у безпосередній взаємодії з читачем, яких включали в процес діяльності видавництва (т. зв. «худкори», «робкори»). Завдяки цьому сатирична періодика стала, з одного боку, одним із потужних засобів радянської пропаганди, а з іншого – завдяки своєму формату, який включав гумор, сатиру та іронію, саме в сатиричних журналах, певною мірою, зустрічається викриття самої радянської системи, яке завдяки якраз елементу сміху та несерйозності втрачає свою гостроту.

Метою статті є дослідження розвитку радянської сатиричної періодики 1920-1930-х рр. та особливостей її діяльності.

Розвиток сатиричної періодики СРСР 1920-1930-х рр. є недостатньо дослідженою темою. Більшого поширення набули дослідження з історії радянської преси в цілому, або окремих аспектів розвитку газетно-журнальної періодики. Так, у праці А.Животка «Історія української преси» [1] розкрито умови розвитку української періодики на теренах українських земель та за кордоном з моменту зародження та до другої половини ХХ ст. Комплексне дослідження партійно-радянської преси УСРР 1920-1930-х рр. у контексті українізації здійснила О.Коляструк [6]. Автор дослідила, зокрема, механізми впливу преси на масову свідомість, визначила методи і способи впровадження пресою радянських стереотипів у громадську свідомість. Також О.Коляструк зазначила характерні риси радянської преси та спеціальні технології у роботі з інформацією (зокрема, анонсація, джерельна дивергенція, дифамація, дезінформація, персеверація, деперсоналізація) [6, с.11].

Особливості сатиричної публіцистики 1920-1930-х рр. УРСР у ракурсі дослідження історії журналістики здійснила Н. Зикун [3; 4].

Серед зарубіжних авторів варто виділити І. Кузнцова, який здійснив дослідження з історії російської журналістики з 1917 по 2000 рр. [7] Автор дослідив діяльність періодичних видань у відповідності до вимог партійного керівництва, проаналізував процес становлення однопартійної радянської журналістики. Так само, важливе місце в дослідженні історії цензури СРСР займає праця Г.Жиркова [2], в якій автор дослідив взаємовідносини влади і журналістики, партійний контроль над цензурою та її апаратом.

Вагоме місце у дослідженні власне сатиричної періодики СРСР займає праця С. Стигаліна та І. Кременської «Радянська сатирична періодика 1917-1963 рр.» [8], яка, попри